

Duna–Tisza Közi Falugondnoki Hírlevél

XII. évfolyam, 51. szám

2009/2.

Utassy József: Zúg Március

*Én szemfedőlapod lerántom:
kelj föl és járj, Petőfi Sándor!*

*Zúg Március, záporos fény ver,
suhog a zászlós tűz a vérben.*

*Hüvelyét vesztí, brong a kardlap:
úgy kelj föl, mint forradalmad!*

*Szedd össze csontjait, barátom:
lopnak a bőség kosarából,*

*a jognak asztalánál lopnak,
népek nevében! S te halott vagy?!*

*Holnap a szellem napvilágát
roppantják ránk a hétszer gyávák.*

*Talpra, Petőfi! Sírodat rázom:
szólj még egyszer a szabadságról!*

Fotó: Ujvári Sándor

Bogozzuk együtt tovább a homályt

Tavaly márciusban a Falugondnokok Duna-Tisza Közi Egyesületének szervezésében falugondnokok egy csoportja járt Alsómocsoládon. Beszélgettünk eredményeinkről, gondjainkról, az előttünk álló feladatokról. Szomorúan állapítottuk meg, hogy a falugondnok „intézményének” kitalálója, a Falufejlesztési Társaság megalapítója és haláláig elnöke Kemény Bertalan (Berci bácsi) már egy éve nincs közöttünk. Beszélgetésünk végén arra jutottunk, hogy folytatni kell munkásságát, ránk hagyott gondolatait tovább kell vinnünk. S őrizzük meg emlékét.

És megszületett a gondolat! Javasoltuk a Falufejlesztési Társaságnak, hogy Kemény Bertalan Falufejlesztési Díj alapításával tisztelegjen létre-

hozója emlékének, egyúttal teremtsen meg a falugondnokok, valamint a falufejlesztésben marandókat alkotók elismerésének lehetőségét. Egy év elteltével a gondolat testet öltött. S a díjátadó ünnepen számos, a maga szakterületén kiemelkedőt alkotó tudós, kutató és a vidékfejlesztés gyakorlatában edződött szakember jött össze.

Szükséges és elodázhatatlan a magyar vidék megújulása. A megújulásnak nincs alternatívája. Nem függhet az éppen aktuális politikai irányoktól, nem odázható el az országot is súlyosan érintő gazdasági válságra hivatkozással. A megkezdett munkát folytatni, az elért eredményeinket őrizzük meg. Előrehaladásunk biztosítása elkötelezettségünkön és tenni aka-

rásunkon túl csak erőink egyesítése, az összefogás, az egymást segítő együttgondolkodás és együttműködés lehet. Szükséges, hogy összefogjunk a magyar vidék boldogulása, felemelkedése érdekében. Szükséges, hogy keressük és megtaláljuk a közös hangot mindazon szervezetekkel és személyekkel, akik tehetnek valamit ügyünkben. Szükséges, hogy keressük és megtaláljuk azokat a megoldásokat, melyek elvezetnek céljainkhoz.

Berci bácsi szellemiségét megidézve, kérem: Bogozzuk együtt tovább a homályt, hiszen több emberöltőnek is jut belőle bőven.

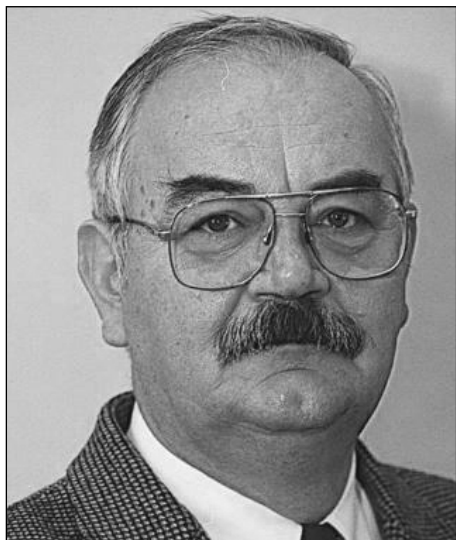
Jó látni, hogy sokan létezzünk itt, akik kívánunk tenni valamit!

Dicső László

A magyar vidék, mint érték

Teremtsünk új hagyományokat!

Március 6-án Alsómocsoládon adták át első alkalommal a Kemény Bertalan Falufejlesztési Díjat. Az elismerést odaítélő kuratórium egyik tagja Dr. Csátori Bálint kandidátus, a MTA RKK Alföldi Tudományos Intézetének igazgatója, aki a díjátadó ünnepségen az alábbi előadást tartotta.

Sokat gondolkodtam, hogy egy ilyen alkalmi, köszöntő jellegű töprengésbe, kiselőadásba mi is fér bele a rendezők által kért címnek megfelelően a vidék értékeiről. Nagyon nehéznek, sőt szinte megoldhatatlannak tűnik a feladat. Mit is kellene pontosan, kutatóként megfogalmazni, amikor nap, mint nap egy igazi, valódi általános, – sőt mondhatni globális – értékvesztéssel állunk szemben. Bár tudjuk a történelemben mindig meg kellett haladni bizonyos értékeket, s aztán az újak is elkoptak. De ami a mi mai helyzetünket illeti, talán abban különbözik másokétól, – különösen itt Közép-Kelet Európában, – hogy csaknem fél évszázadot élünk le egy olyan rendszerben, amely ideológiai illetve diktatórikus alapon „vezetett be”, hozott ránk értékeket. Lényegében és furcsa módon tagadta a vidéket és a falut. Ez ellen – az államszocializmus alatt – egyfajta ellenszert volt a bűvópatakszerűen működő kettős nevelés, vagy a kettős nyilvánosság, amit akár értékként is aposztrofálhatunk. Sajnos az elmúlt rendszer által deklarált érté-

keinek egy része, – például talán az egyik legfontosabb – a közösség értéke szinte az ellenkezőjére váltott. Zavarodott társadalmunk szélsőségesen haszonleső individualizmussal kísérel meg átépíteni az országot, sajnos láthatóan sikertelenül.

Nagy kérdés tehát, kutatónak, fejlesztőnek, tervezőnek, vidéki vezetőnek, hogy igazából és tétélesen felsorolhatók-e ma azok a tényezők, amelyek a harmadik évezred elején a vidékről, sőt a magyar vidékről értékként kiemelhetők. S ugyanakkor illenek Kemény Bertalan reánk hagyott szellemi örökségéhez, s ezen örökség révén a ma elismerést kapó vidéki értékörzökhöz, -mentőkhöz, -teremtőkhöz.

Az első nagy probléma mindjárt az, hogy ezek a konkrétan áttekinthető, szóba hozható vidéki értékek jó része – csak a mi egy évszázadra visszatekintő történelmi távlatunkat tekintve is – változó kategóriát képez. S ma nyilván nagyon disszonánsan hangzana Szabó Dezső a magyar vidékből és paraszti eredet-legendából táplálkozó turánizmusát honi vidéki értékként aposztrofálni. Némileg más a helyzet a múlt század harmincas éveinek különleges értékű, magyar faluról szóló, páratlanul gazdag szakirodalmát, irodalmát és szociográfiáit tekintve, Szabó Zoltán Cifra nyomorúságától Veres Péter alföldi népismereti leírásáig, vagy Féja Géza, Illyés Gyula, Szabó Pál, Erdei Ferenc és mások máig páratlan – a vidéki értékeket és mély társadalmi konfliktusokat feltáró – dolgozataiig.

Az első nagy érték-kérdés lehet tehát számunkra az, hogy vannak-e ma hasonló hatású, minőségű, társadalomformáló erejű szellemi termékek a magyar vidékeinkről? S ha vannak is csekély számban, akkor azok mennyire a városból elképzelt vidéki idillből következnek? Mennyire a vezető városi értelmiségi rétegtől eredően – amely esetleg vidéki második otthont is fenntart – megfogalmazott elvárások? S mennyiben valóban olyanok, amelyek a vidék organikus értékeit őrzik meg, támasztják fel, rehabilitálják, és egyfajta sajátosan posztmodern ér-

téktերemtő erőként nyilvánulnak meg. Hirtelen az jut eszembe: Bartók és Kodály mennyire érezték és tudták, hogy milyen igazi értékekre építik pártalan életművük mesteri alkotásait.

A második fő kérdésünk tehát az lehet, hogy a XXI. század elején melyek azok a vidéki értékeink, amelyek – nagyon egyszerűen mondva – a megújulást eredeti módon segíthetik. A válasz nagyon nehéz. Segítséget is kérve hozzá magamnak gyakran elgondolkodom, a lengyel példán. Két éve – nagy adósságomat törlesztve – elolvastam a Nobel díjas Reymont Parasztokját, egy lengyel falu négy évszázának tömör történetét. Az a mérhetetlenül kemény, ugyanakkor hallatlanul mély vidéki érzelmi erő, amely e mű nemzeti, paraszti, családi, emberi mivoltából kisugárzik, szinte predesztinálhatta a lengyel népet arra, hogy ott az államszocializmus alatt is megtartották hitüket, és parasztságukat. Sokkal szegényebb volt ugyan a lengyel vidék, mikor először jártam arra három évtizede, de volt – sőt érezhető volt – benne valamiféle vidéki őserő, egyfajta vidékies önbecsülés és büszkeség. A vidékies jelző ott a legritkábban jelentett lesajnáló mucsaiságot, mint nálunk gyakorta. Nem merem biztosan állítani tehát, de azt valószínűsítem, hogy a vidéki értékek egy jelentős része ma is tudati, szellemi, más szóval – mondhatni – spirituális jellegű – akár a vidékről gondolkodó városi ember, akár a vidéken élő polgár világával közelítünk is feléje.

Ezt a vidék értő szellemiséget például a fejlett országokban az új, már sokadik generációs városi iskolás korosztályokban tudatosan is fejlesztik. Nemrég olvastam egy remek angol elemző cikket a vidék-kép változásáról a háború utáni angol gyerekirodalomban. Ugyan hogy is állunk mi kis hazánkban ezzel a dologgal manapság, nem vitatva persze Móra klasszikus kis olvasmányainak mély emberi értékeit. De bizonyáramásként, vagy éppen sehogy nem érintik meg azok a mai gyerekeket a vidéki világ tekintetében, ha soha sehol a maga fizikai valójában már nem tapasztalhatnak affélt.

Az viszont vitathatatlan, hogy azok az általános értékek, amelyek az akkori kiskunfélegyházi vidéki világból gyökerezve beemeltettek a mai olvasókönyvekbe is: mint a tudás, a mesterségek és a tradíciók tisztelete, a szolidaritás, a tanulás és a tehetség alapján való kiemelkedés lehetősége valóban örök értékek.

Kár, hogy nincsenek új tanmeséink arról, hogy az ezekhez hasonló hagyományos vagy éppen új vidéki értékek hogyan mélyülhetnének el a mi mai városi gyermekeink folyamatosan bővülő és sokféle hatástól zavart értékvilágában.

Végül a harmadik nagy kérdés, hogy valójában melyek azok a konkrétan a vidékhez köthető értékek, amelyek nélkül nincs értelmes és sikeres vidéki élet és jövő. Ahogy Satish Kumar, az Angliában élő és ott a fenntartható vidéki életre tanító speciális iskolahálózatot szervező indiai elmélkedő írta: mindennek alapja a munka, amelynek három dimenziója van. Az első a földdel, a talajjal, a természettel vagy tágabban mondva a környezetünkkel foglalkozik, a második a társadalommal, a közösséggel, a körülöttünk élő embertársainkkal, a harmadik a saját lelkünkkel, az önmegvalósításunkkal. Tudom, rögtön azt gondolják más kultúrkör, más tradíciók, más vidéki világ. Mégis az a sejtésem, hogy ezek a sajátos, a munka dimenziói mögé rejtett – jellemzően vidéki értékek azok, amelyekre a most dúló fogyasztói válság közepette mégis érdemben gondolni lehet.

A mi magyar vidékeink és a föld viszonya még mindig nem dőlt el talán teljesen. Az aggodalmam igen nagy. Ez a pótolhatatlan, mondhatni örök és megújuló alapérték nemcsak annak csökkenő eltartó-képessége tekintetében fontos, hanem az áttekinthetetlen és kusza birtokviszonyai szinte megakadályozzák, hogy a föld (az erdő, a rét és a legelő) – tágabban tehát a környezet és a falu szerves együttélése újjászülethessen. Pedig talán még nincs veszve teljesen a dolog, ha a másik alapérték hordozója a lokális közösség erre erőteljesen ráhatni igyekszik. Hallatlan szerencsésnek tartom például e téren az erdélyi székelly magyar faluközösségek közbirtokosságainak az újjászerveződését. Példát vehetnénk róluk.

A másik, szintén a munka dimenziójából levezethető vidéki érték tehát a társadalomban, a közösségben való szorgoskodás lehetősége. Kemény Berci bátyánk utolsó írásos munkáiban a szelíd közösségi falufejlesztés remek példatárát lelhetjük a fel a Segítő falugondnokok című fejezetben. „Természetes együttérzés”, „Ki segít?”, „A figyelő tudat”, „Közszerepvállalás”, „Hazakísérni egymást”, szólnak a sokat mondó kis szösszenetek címei arról, hogy a közösség és annak közösen vállalt és vallott humanizmusa olyan örök érték, amely nélkül a mai falu és a mai vidék sem létezhet.

S végül marad a saját lelkünk, gondolatvilágunk és önmegvalósíthatóságunk értéke ebben a gondolatmentben. Nyilván ez csak áttételesen fogalmazható egyfajta kézzelfogható érték. Talán onnan indulhatnánk el, hogy a mai, s igen erőteljesen átalakuló világunkban újra fontos lesz, hogy hogyan gondolkodunk a helyről, ahol élünk, a tájról, annak természetes és épített környezetéről, aminek kultúrált és tudatos fenntartható fejlődését kellene biztosítanunk. Hogy hogyan gondolkodunk egymásról, a szomszédságról, a hazáról, Európáról. Ez – hacsak néhány gondolat erejéig is – átvezet saját szakmám a geográfia tudományterületének egyik legérdekesebb a behaviorista (vagy egyszerű fordításban) a viselkedés-földrajzi ágához. Mert a modern földrajz már régen nemcsak arra igyekszik választ adni, hogy hol van Alsómocsolád és miért éppen itt? Hanem arra is, hogy milyen az itt élők azonosságtudata, helyismerete. S van-e a közösség „ott élésének” valamiféle jelentéstartalma, amely akár az értelmén túlmenően érzelmi-lelki viszonyokkal is meghatározott. Ahogy a modern geográfia művelői mondják, az ember nemcsak az adott környezetében és a házában él, hanem egy – az adott hely szelleme által meghatározott – szimbolikus világban is, amelyek éppúgy cselekvésekre készíthetők, mint a fizikai szükségletek, vagy kényszerek. Azt hiszem ez roppant izgalmas tudományos és kulturális érték-kérdés napjainkban.

Például, hogy hogyan teremtsünk új értékeket és szimbólumokat? Új lokális identitást, ami érzelmileg befogadható: Sőt konkrét, sokak számára önmegvalósítást jelentő vidéki cselek-

vési programokban is testet ölt. Tisztában kell lennünk vele, hogy a modern társadalmak progresszivitása és erőszakossága a helyi kultúra, a lokális identitás ellen hat, de meggyőződéssel merem kijelenteni: a mai világban szinte egyetlen esélyünk, hogy a kultúránkra, hagyományainkra alapozva megkíséreljük a lehetetlent. Ahogy egyes új elméletek szólnak. Például az indiai Nobel-díjas Sen biorégió elmélete, vagy az újra gondolható kultúra-gazdaságnak a modernitás utáni korra szóló elmélete.

Amely egyre nyilvánvalóbban azzal számol, hogy az állandó növekedésre és a mértéketlen fogyasztásra épülő gazdaságot fel kell váltania a szükségletek kielégítését szolgáló erős helyi gyökerekkel is rendelkező – részben lokális – gazdaságnak. A technikai műszaki alapok mellett legalább olyan fontosak lesznek a humán, az emberi, a kulturális alapértékek. Hogy a kizárólag felülről vezérelt rendszereket az alulról építkező, a szubszidiaritást, a helyi közösség önrendelkezését kiinduló alapnak tekintető modellek váltják fel. Hogy a ráció mellett ismét fontos lesz az emóció is, az abból táplálkozó plusz lelki-emberi energiák. S a masculin, a kizárólag a versenyt és versenyképességet szajkózó, azaz férfias gondolatmenetek mellett legalább olyan fontos lesz a dolgok feminim jellege, nőiessége.

Úgy vélem, hogy nincs hát más teendőnk, mint bátran hirdessük a vidék értékeit, s újra működésbe hozzuk azokat a fentebb sorolt munka-dimenziókat, amelyek értéket képviselnek, teremtenek és azok fenntartására is képesek. Ez viszont roppant nehéz feladat. Sokkal egyszerűbb csatornát, járdát, építeni, bár az is fontos. A helyi közösséget, sokszínűen, okosan, türelmesen, a kultúráját – s nemcsak az ünnepekre gondolva – újrateremteni, már jóval hosszabb távú feladat.

Én azt hiszem, hogy Kemény Bertalannak a reánk – önökön, illetve rajtunk keresztül – a magyar vidékre hagyott öröksége, – akár a jövőbe vetett hitteli módon végzett munka közösségi értékét, akár az önmegvalósító szellemi erőfeszítések szelíd, de sokak számára példaadó mivoltát tekintjük is kiindulópontnak, – vállalhatók és folytatandók. Már csak a földet kell megszerezni hozzá.

Berci bácsi Alsómocsoládon

Még a nap is kisütött

Kemény Bertalan halálának második, születésének 81. évfordulóján a Falufejlesztési Társaság és Alsómocsolád önkormányzata a Dicső László polgármester javaslatára létrehozott Kemény Bertalan Falufejlesztési Díj átadására 2009. március 6-ra, Alsómocsoládra ünnepséget szervezett, amelynek több mint száz résztvevője volt.

A polgármester rövid köszöntője után Glatz Ferenc, a Magyar Nemzeti Vidékfejlesztési Hálózat elnöke Aktualitások a vidékfejlesztésben címmel, majd Csatári Bálint kandidátus A magyar vidék, mint érték címmel tartott előadást. *(Ennek szövege lapunk 2. és 3. oldalán olvasható! – A szerk.)* Krizsán András, a Falufejlesztési Társaság elnöke méltatta Kemény Bertalan egyedülálló közösségformáló és falufejlesztő tevékenységét, majd Váci Mihály Még nem elég című versének elhangzása után a díjak (Simorka Sándor szobrászművész alkotása) átadására került sor.

Ebéd után nyilvános kerekasztal-beszélgetés zajlott. A színpadon sorban ülők 5-5 percet kaptak a programot moderáló Dicső Lászlótól, hogy röviden elmondják, milyen kötődésük van a faluhoz, és melyek a legfontosabb aktuális kérdések. Csatári Bálint, Gáspár Mátyás, Fejes István, Kovács Katalin, Glatz Ferenc, Halmai Gáborné, Krizsán András, Szaló Péter, Csörszné Zelenák Katalin és Faludi Erika gondolataiból a falugondnokokat leginkább érintő kérdésként újból előkerült a tömegközlekedést segítő szerep felvállalásának lehetősége. Többünk véleménye szerint a falu- illetve tanyagondnok rugalmas és problémához azonnal alkalmazkodó, segítő feladatmegoldását akadályozza, ha napi menetrendhez kell kötődnie, így a valóban szükséges közlekedési feladatokat „kistérségi gondnoknak” kellene ellátni, aki a közlekedési feladatok mellett a házikertekben többletként megtermelt mezőgazdasági terméket piacra jutását is segíthetné járművével.

A gondolatébresztő hozzászólásokhoz a hallgatóság is csatlakozott. Megtudtuk, hogy nagyságrenddel kisebb a falvak támogatási kerete a városokénál, s ennek ellenére a pályázatoknál elvárt önrészek nem alkalmazkodnak a falvak lehetőségeihez, így a támogatások elérése is veszélyben van. Egy borsodi falugondnok javasolta, hogy évenként egyszer a falugondnokok találkozzanak egymással, s legyen ez a nap a Falugondnokok Napja. Felvetődött az is, hogy az évenként, március első péntekjén megrendezendő díjátadó ünnepségek kétnaposak legyenek, hogy az esti beszélgetésen a messziről érkezett vendégek egymással is szót válthassanak.

Az ünnepélyes díjátadásra sok, régen látott vendég érkezett, akiket a helyi önkormányzat, nagy szeretettel és odafigyeléssel fogadott. A Kemény családot Berci két fia képviselte; nagyon örültek egymásnak az első települési animátorképzés megjelent tagjai, az edelényi munkaiskola létrehozója, Marika, az elnéptelenedett Szanticskát új tartalommal megtöltő Pál István, Nógrádból az állhatatos falufejlesztő Tóni, és az Alsómocsoládból nagy szellemi teljesítmények befogadó helyét varázsló Dicső Laci.

A falugondnoki egyesületek közül a baranyai, a borsodi, a Duna-Tisza közti, a szabolcsi, a Vas, és Győr-Moson-Sopron megyei képviseltette magát. Jelen volt Berci néhány régi kedves barátja, a csütörtöki homálybogarozások résztvevői, tisztelői, tanítványai, és természetesen a videokamerák és a fényképezőgépek sokasága. A nap – nyilván az ünnep alkalmából – a szürke, esős napok után ragyogott, és tapintható volt az életmű legnagyobb ereje, a „falu-háló”, az a kapcsolati szövet, amely ugyan javítgatásokra szorul, de ismét működőképesnek bizonyult. Berci kitartó munkája továbbszövődő kapcsolatokat hozott létre a falu és a város, a szakértők és a laikusok, az elmélet és a gyakorlat, a centrum és a periféria között.

Faludi Erika

Legyünk büszkék rájuk

Az alábbiakban bemutatjuk az idei Kemény Bertalan Falufejlesztési-díjasokat: Király Istvánné és Polyák Tibor tanyagondnokokat, Faludi Erika okleveles építészmérnököt és dr. Kovács Katalint, a szociológiai tudomány kandidátusát. Gratulálunk nekik!

KIRÁLY ISTVÁNNÉ *tanyagondnok*

Több mint 10 éve látja el Újszilvás községben a tanyagondnoki feladatokat. Munkáját mindig lelkiismeretesen és odaadóan, legjobb szakmai tudása szerint végzi. Nagy türelemmel, együttérzéssel foglalkozik minden korosztályba tartozó emberrel. Munkaidő korlátait nem ismerve, szinte a nap 24 órájában a falu és a lakosság gondnoka. Jó kapcsolatépítő és kezdeményező képességével gyorsan felismeri az intézkedést igénylő élethelyzeteket és azonnal jelzéssel él a szociális jelzőrendszeren keresztül. Megértő, de szükséges határozottsággal, mindig önzetlen módon fordul a külterületi tanyás térségekben élő idősek és rászorulóknak felé. Áldozatkész munkája során nem csak a rászorulóknak ellátásnak segítségével fáradhatatlan, de önzetlensége mellett mindig van mindenkinek egy-két jó szava, megértő figyelme.

POLYÁK TIBOR *tanyagondnok*

Fülöpjakab tanyagondnoka. Egyszerűes intézmény, aki fáradhatatlan módon látja el a tanyagondnoki feladatokat, a külterületi tanyás térségekben élő idősek és rászorultak ellátását.

Feladatát szolgálatnak tekintve nagy önállósággal, türelemmel és lelkiismeretesen végzi. Megszokott és nélkülözhetetlen szolgálatával kivívta embertársai megbecsülését és bizalmát. Jó kapcsolatteremtő képessége a szociális munkára teremttségét bizonyítja. Ő az összekötő kapocs a külterületeken élők és az önkormányzat között. Polyák Tiborra elmondható, hogy a klasszikus tanyagondnoki munkát úgy végzi, ahogy áldott emlékü Berci bátyánk megálmodta, tanította nekünk. Tibort az Isten is tanyagondnoknak teremtette.

FALUDI ERIKA

okleveles építészmérnök

A Falufejlesztési Társaság alapító tagja, aki saját tapasztalatainak eredményeként hatékonyan foglalkozott többek között az aprófalvas térségek fejlesztésével, kistérségi tanácsadó irodákkal, falusi turizmussal, alternatív fejlesztési lehetőségekkel, közösségfejlesztéssel, a „fenntartható fejlődés” lehetőségeivel. Számos sikeres és eredményes kezdeményezés elindítója a hálózatépítés, tanfolyamszervezés, a kistérségi kezdeményezések területén. Nevéhez fűződik a Kispad Alapítvány létrehozása és működtetése. Munkája során, mely „alulnézetből” és önkéntesen az aprófalvas térségek együttműködésére, koordinációjára, érdekképviseletére irányult, Drávafokon épült újjá az az ormánsági lakóház, amely a Kispad Alapítvány irodájaként is működik. Kemény Bertalan fáradhatatlan

munkatársaként, 18 éven keresztül segítette a Baranya megyei falugondnoki hálózat megalakítását, összefogását, és a falugondnoki képzési programok kidolgozását. Lelkiismeretes és elkötelezett munkájának alaptörekvése mindig a hídépítés, a kapcsolatteremtés volt. Alapfeladatának tekintette az értelmes dialógust a centrum és periferia, a szakértők és a helyi lakosság, az elmélet és gyakorlat között.

DR. KOVÁCS KATALIN

a szociológiai tudomány kandidátusa

A Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központjának tudományos osztályvezetője, számos nemzetközi és hazai tudományos kutatás vezetője és elismert kutatója. Szakmai tevékenységével joggal váltott ki elismerést a társadalomtörténeti, a mikro-szociológiai és a kulturális antropológiai közösségtanulmányok kutatásával és az agrárszerkezet átalakulásának és azok társadalmi hatásainak módszeres elemzésével. A vidékfejlesztés, a területi tervezés elméletének és gyakorlatának lelkiismeretes vizsgálatával mindenki előtt bizonyította elhivatottságát, és magas színvonalú képzettségét. Kiemelt figyelmet érdemel munkái közül a hátrányos helyzetű mikro térségek cselekvési terveinek készítése és azok tapasztalatainak részletes értékelése és összegzése a felzárkózás érdekében. A Párbeszéd a Vidékért Mozgalom kezdeményezője és a Vidéki Társadalom Munkacsoport eredményes vezetője.

Tanyavilágban élők munkavállalása

Öt hónap az iskolapadban

Immár másfél hónapja, hogy a „Tanyagondnokokkal a külterületen és a tanyavilágban élők munkavállalásának elősegítéséért” című TÁMOP projekt résztvevői megkezdtek a helyi szükségletekre adaptált tanyasegítő képzés moduljaival összekapcsolt OKJ-s óvodai dajka végzettséget adó képzést, melyet a felnőttképző intézményként akkreditált Falugondnokok Duna-Tisza Közi Egyesülete valósít meg.

Az öt hónapos képzést előzetes tudásszint felmérés, kulcsképesség vizsgálat, valamint tanulási képesség vizsgálat előzte meg. A 25 hölgy a szövegértést, hivatásválasztást és az interperszonális készségeket felmérő feladatokat oldott meg. S a személyes szükségleteik, igényeik mellett ezen feladatok megoldásai alapozták meg az egyéni fejlesztési tervek elkészítését és megvalósítását.

A 2009. június 30-áig, 20 héten keresztül tartó képzésre a hallgatókkal felnőttképzési szerződést kötött az Egyesület. Az elméleti képzés 54 alkalommal napi 6 órában valósul meg Kiskunmajsa a Művelődési Házban rendelkezésünkre bocsátott teremben a város segítségével.

A tananyag és az órarend összeállítása során a hasznos tudás megszerezhetősége mellett a fejlődést támogató és az ismeretszerző témák változatosságát is szem előtt tartották a képzésszervezők. A képzésben a tanyasegítői munka alapjai, a nevelési-, az elsősegélynyújtás és betegápolási

alapismeretek, a személyi gondozási ismeretek, az internet és számítógép használat, a segítő szakma gyakorlati és etikai kérdései, az óvodai munka- és környezetvédelmi ismeretek és a szakmai képesség- és készségfejlesztés mellett tanulásmódszertan, munkajogi-, munkaerő-piaci alapismeretek, konfliktuskezelés, írásbeli és szóbeli kommunikáció, önérvényesítés, önmenedzselés és vállalkozási ismeretek is helyet kaptak.

Heti két, illetve három alkalommal munkagyakorlatot végeznek a résztvevők a település intézményeiben. A munkagyakorlat, majd pedig a foglalkoztatás helyszíneit a közreműködő települések biztosítják. A projekt megvalósításában résztvevő partner önkormányzatok általános kisegítőként a tanyagondnoki szolgálat működésében, a szociális intézményekben,

családi napközikben, a házigondozók mellett, az óvodákban, iskolákban, valamint az intézményeket ellátó konyán számítanak leginkább a hölgyek segítségére. A képzést intézménylátogatások teszik még gyakorlatiasabbá. A dajka képzés kötelező 10 napos óvodai gyakorlatát minden résztvevő a saját települése intézményében tölti majd le. A helyi óvodák szívesen vesznek részt gyakorló, esetleg foglalkoztató helyként a projekt lebonyolításában, fogadókészek a résztvevő hölgyek iránt. Az önkormányzatok – tervezett óvodai és bölcsődei beruházásainak megvalósításától függően – több új dajka, illetve kisegítő munkahely betöltése esetében számítanak a programot sikeresen befejező hölgyekre. A résztvevők elhelyezkedési esélyeinek biztosítása érdekében a projekt célterületét érintő munkaügyi központokkal együttműködési megállapodás megkötését készíti elő az egyesület.

A célcsoport számára a képzés mellett számos támogató szolgáltatást, pályaorientációs-, munkaerő-piaci-, ügyintézési- és jogi tanácsadást, valamint mentori szolgáltatást biztosítunk. Célunk ezzel, hogy elősegítsük a projektben való részvételt veszélyeztető problémák megoldását, a hölgyek egyéni fejlődését nehezítő körülmények elhárítását. Bízunk abban, hogy közreműködésünkkel és a résztvevők kitartásával mind a 25 hölgy sikeresen, új szakmával és álláslehetőséggel zárja majd a közel egy éves programot.

Tóth Márta

Bemutatkozik a Szabadkai Egyházmegye Caritasa

Segítünk a rászorultakon

A Szabadkai Egyházmegye Caritasa a XX. század kilencvenes éveinek elején ébredt fel abból az álomból, amelybe a régi politikai rendszer kényszerítette. A délszláv háborúk éveiben kezdett el ismét működni. A Nyugat-Európai országok Caritasának köszönhetően nagyon sok tehergépkocsi humanitárius segélyt, főleg élelmet, tisztálkodási szereket és tüzelőt, osztott szét a rászorultak között. Sohasem néztük a vallási, nemzeti vagy faji hovatartozást, a szükségben lévő ember volt a fontos.

Az ezredfordulón már láttuk, hogy a (h)öskornak vége van, örökké nem tudunk segélyeket osztani. Ha szeretnénk, hogy a Caritas tovább is működjön, szélesíteni kell a tevékenységünket. Ennek értelmében és a szerbiai törvényekkel összhangban 2002-ben hivatalosan is bejegyezték a Szabadkai Egyházmegye Caritasát, mint humanitárius civil szervezetet. Elnökünk Dr. Pénzes János püspök, igazgatónk pedig főtisztjeletes Dobai István lett. 2003-ban hivatalosan is elindult a Caritas házi ápolási szolgálata, amely egyben részese lett a Nemzeti Caritas házi ápolási szolgálatának is. Ma hat évvel később Szabadkán, mi vagyunk azok, akik a szegényekhez járunk, és ingyen ápoljuk őket. Pillanatnyilag hat egészségügyi nővérünk és hat kisegítőnk van. Az egészségügyi nővérek ápolják az időseket, betegeket a kisegítők pedig takarítanak, megfőznek, befűtenek az idősek számára. A szolgálat ma megközelítőleg 300 idős személyt lát el. Ennek a szolgálatnak a munkáját egy Caritas Klub és egy mosoda is kiegészíti. A klubnak kicsit több mint 400 tagja van. A tagok társaloghatnak, olvashatnak, és különféle szakcsoportok munkájában vehetnek részt. Van kézműves-, festő-, tornacsoportunk, stb. Ebben a klubban szoktunk előadásokat és bálakat is szervezni. A klubtagok más városok Caritas klubjaival is kapcsolatban vannak.

A szabadkai házi ápolási szolgálat mintájára szerveztük meg a zentai és a kishegyesi házi ápolási szolgálat munkáját is. Zentán nyolc munkatársunk van, négy egészségügyi nővér és négy kisegítő, ők megközelítőleg száz idős személyt látnak el. A kishegyesi szolgálat két személyt foglalkoztat egy egészségügyi nővért és egy kisegítőt, ők ketten harmincöt idős személyt látnak el. Egyik községben sem létezett korábban szervezett gondoskodás az idősekről.

Az idősek védelméhez tartozik még az önkéntes csapatunk is, amely 20 tagot számlál és 80 idős embert látnak el Szabadkán. Munkájukra jellemző, hogy ők olyan idősekhez járnak, akiknek főleg lelki támaszra, beszélgetésre, barátkozásra van szükségük. Az önkéntesek elvégzik a bevásárlást, orvosságok kiváltását, számlák befizetését, hivatalos ügyintézését, de amikor már az idős személynek szakápolásra van szüksége, akkor azt a feladatot az egészségügyi nővéreink veszik át.

Házi ápolási szolgálataink munkáját támogatja Szerbia és Montenegró nemzeti Caritasa, Szabadka, Zenta, Kishegyes önkormányzata, az Európai Unió a német Caritasszal, az Osztrák Fejlesztési Iroda, Linzi Caritas, Szerbia Szociális Innovációs alapja.

Tevékenységi körünk bővítésénél kiemelt helyet kapott a szenvedélybetegségek elleni harc. Pillanatnyilag ez megelőző előadások szervezéséből áll. A műhelymunkákat főleg általános iskolákban tartjuk tanítási időn kívül, szerb és magyar nyelven is. A műhelymunkákon körülbelül 15-20 tanuló vesz részt.

Caritasunk egyik célja, hogy humanitárius gondolkodásra és cselekvésre nevelje az embereket, legfőképp a fiatalokat és a gyerekeket. Ezért igyekszünk megszólítani a fiatalokat, programokat szervezni nekik, bemutatni nekik a Caritasot és bekapcsolni őket a munkánkba, mint önkénteseket. Eddigi ifjúsági projektjeink: műhelymunka testileg sérült gyerekek részére, műhelymunka pszichikailag sérült és viselkedési zavarokkal élő fiatalok részére, toleranciás műhelymunka és informatika tanfolyam. A tanfolyamon más civil szervezetek képviselői is részt vettek, például a szabadkai Felkelő Nap, Rákosok Egyesülete, illetve a Roma Kulturális Központ aktivistái.

Egyik alapvető feladatunk a plébániai Caritasok munkájának segítése a Bácskában, ezért előadásokat szerveztünk a Caritasok képviselői részére. A plébániai Caritasok támogatásának egyik módja humanitárius segélyek kiosztása. 2008 végén 2000 karácsonyi gyerek csomagot osztottunk szét a plébániákon.

Caritas központjainkban a használt ruha gyűjtése és osztása már egy állandó és bejárodott akció. Az utóbbi hónapokban egyre több bútort ajánlanak fel ajándékba polgártársaink. Mivel nem rendelkezünk olyan raktárral, ahol ezeket tárolhatjuk, gyorsan kell reagálnunk, és ebben nagy segítségünkre vannak fiatal önkénteseink.

2008-ban a folyamatos projektek mellett még két betegség miséjét tartottunk. Májusban a Caritas dolgozóinak és önkénteseinknek lelki gyakorlatot szerveztünk Tótfalun. Zarándokutat szerveztünk Medugorjára. Rajzpályázatot rendeztünk a szabadkai általános iskolákban az idősek világnapjának tiszteletére „A nagyszülők élete” témában. A szabadkai Piacok közvállalattal közösen élelmiszergyűjtést szerveztünk, aminek eredménye több, mint 1100 kg gyümölcs és főzelékféle volt, ebből 53 csomagot készítettünk, amit szétosztottunk. A Caritas hét keretében a KTC kereskedelmi céggel együttműködve regionális projektet szerveztünk 5 bácskai városban (Apatin, Becse, Szabadka, Zenta, Zombor) Összesen több mint 1400 kg különböző élelmiszert gyűjtöttünk össze, ebből Szabadkán 400 kilogrammot, amelyből 31 élelmiszer-csomagot csináltunk és osztottunk szét. Alkalmazottaink részére erdélyi Caritas munkatársak segítségével előadást szerveztünk. A Rotarict-tal karöltve tűzifát osztottunk a szegények között.

RIC Gábor főkoordinátor

Hírek

Visszakaptuk a határutat

Aminap tapasztalhattam, együtt tudunk működni mi, tanyagondnokok a jó cél érdekében. Felkeresett az egyik szomszédos település tanyagondnoka, hogy a településeink közti határutat a lelkes földtulajdonos beszántotta.

Valljuk be, gyakran előfordul ilyen eset, főleg őszi vagy tavaszi szántások idején, amikor valahogy az útra érkezéskor is lent marad az eke és így az út is hirtelen a szántó részét képezi, amin aztán csak bosszúsággal tudunk közlekedni. Ezzel a problémával találkozottunk mi is, csak itt a földmérő az utat is hozzámérte a földterülethez, mert az út nem ott futott, ahol eredetileg a térkép szerint lennie kellene. Tapasztalataim szerint ez a tanyavilágban egyáltalán nem ritka.

Mivel fontos, hogy a tanyákhoz továbbra is eljusson az ott lakó, a tanyagondnok, a mentő, kell, hogy út is legyen. Összehoztunk hát egy helyszíni szemlét, jegyző, aljegyző, tanyagondnokok, mezőőr. Egyeztetés, térképen való beazonosítás után a régi-új utat kijelölték, s helyreállítják az eredeti állapotot – mindenki nagy meglepetésére!

Ehhez a pozitív hozzáállás kellett mindkét önkormányzat részéről, és ennek eredményeképpen gyorsan megoldódhattak a gondok.

Kovácsné Kacz Erika, Röske

Falugondnoki találkozó

Szegeden, a Megyeházán gyűltek össze egyesületünk területéről falugondnok, polgármesterek, intézményvezetők 2009. február 25-én Magyar Anna elnök meghívására, hogy a kistelepüléseken, tanyákon élőkről beszélgessenek. 1997 óta évente 4 alkalommal ülnék össze a falugondnokok, akiket Bács-Kiskun, Csongrád, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest megyében a Falugondnokok Duna-Tisza közti Egyesülete fog össze.

A tanácskozást köszöntő Magyar Anna, a Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke arról beszélt, hogy a bizalomra épülő kapcsolat a legfontosabb a falugondnokok munkájában. Egy olyan kapcsolat a külvilággal, az emberekkel, az ellátó rendszerekkel, egymással, ami jóban és rosszban egyaránt nélkülözhetetlen. Kemény Bertalan szavaival idézte fel: „Ha a polgármester a falu esze, a falugondnok a falu szíve kell, hogy legyen.” Több mint 80 szakember tanácskozott a legfrissebb szakmai információkról, pályázati lehetőségekről, bemutatkozott a Csongrád Megyei Önkormányzat egyik szociális intézménye, az Aranysziget Otthon, és a most induló új falu- és tanyagondnoki szolgálatok is például Kövegy, Óföldsík és Nagymágocs. A Dél-Alföldi régió pályázati lehetőségeiről Kecskeméti Klára, a DARFÜ tervezési munkatársa tartott tájékoztatót.

Tanyabusz Cserkeszőlőnek

Pályázhatott tanyagondnoki szolgálatunk tavaly az FVM rendelete alapján, a kistérségi közlekedési szolgáltatások keretében gépkocsira. Cserkeszőlőn éltünk a lehetőséggel, mivel a használatban lévő Toyota már 14 éves. A főbb paramétereket a pályázati felhívásban megadták, ennek nyomán választottuk a Ford Focus 9 személyes mikrobuszt.

Próbálkozásunk eredménnyel járt: február második felében vette át az új gépjárművet a Szokolai Lajos polgármester úr és Richvalszky József, aki az új tanyagondnoki buszt vezetni fogja. A rászoruló külterületen lakók

életét, életminőségét, komfort érzetét fogja segíteni remélhetőleg hosszú éveken át.

Lászlóné Zsíros Mária

Cserkeszőlő

Képzés és gyakorlat

Anapokban 35 falugondnok kezdte meg a falugondnoki képzés helyi és megyei gyakorlatát egyesületünk működési területén. Munkájukat tizenegy senior falugondnok segíti. A gyakorlatot, senior falugondnokok segítik az újakat. Ezért van közös gyakorlat

a senior falugondnok településén, ahol az új falugondnok az ott felmerü-

lő feladatokat kíséri végig egy napon keresztül. Megismerkedik a senior falugondnok településén működő szolgálat szakmai programjával, az ottani sajátosságokkal. Egy másik napon pedig a senior falugondnok konzultációjával és kíséretével saját településén látja el a feladatokat az új falugondnok. Mindkét nap munkáját közösen értékelik. Minden új falugondnok településén falu- vagy tanyafórum szervezésére kerül sor.

A Jogi- és Áldozatsegítő szolgálatokról

Szüksége van egy tanácsra?

A megyeszékhelyeken, illetve a fővárosban működnek az igazságügyi hivatalok, melyek többek között jogi segítségnyújtó tevékenységgel, és áldozatsegítő tevékenységgel foglalkoznak.

A Jogi Segítségnyújtó Szolgálat peren kívüli ügyekben és peres ügyekben egyaránt nyújt támogatást. A jogi segítő peren kívül ad tanácsot, illetve szerkeszt beadványt, egyéb iratot. Minden olyan jogvitás ügyben segítséget nyújt, amelyben a későbbiekben per lefolytatására kerülhet sor (szükség esetén a keresetlevelet is elkészíti). Ilyenek a mindennapi megélhetést érintő kérdések (birtokháborítás, lakhatási, nyugdíj, munka-és foglalkoztatási, közüzemi-díj tartozás, végrehajtási ügyek, stb.) is. Segít, ha az ügyfél közigazgatási eljárásban vesz részt, és eljárási jogainak, kötelezettségeinek megismeréséhez, jognyilatkozat megtételéhez szükséges a jogi szolgáltatás. Segítséget nyújt a bűncselekmények áldozata számára, amennyiben szükséges a szakjogi közreműködés. Polgári vagy büntetőeljárásban jogorvoslati kérelem elkészítéséhez is megadja a szükséges segítséget.

Ki tekinthető rászorultnak, és a rászorultság mértékétől függően milyen támogatásban részesíthető? Az Áldozatsegítő Szolgálat a bűncselekmények áldozatainak nyújt meghatározott támogatásokat. Bűncselekmény áldozata a bűncselekmény sértettje, vagy az, aki bizonyíthatóan a bűncselekmény közvetlen következtében szenvedett sérelmet.

1. Áldozatsegítő Szolgáltatások

- **érdekérvényesítés elősegítés** keretében az áldozat személyre szabott felvilágosítást kap alapvető jogairól és az őt megillető egészségügyi, egészségbiztosítási és szociális ellátásokról, illetve segítséget abban, hogy ezekhez az ellátásokhoz mielőbb hozzájusson. Ezt a szolgáltatást a bűncselekményt követő hat hónapon belül kell kérni.
- **szakjogi segítségnyújtás** keretében a „nép ügyvédjének” ingyenes segítségére válik jogosulttá az áldozat, ha rászorult. A kérelmet a bűncselekményt követő hat hónapon belül kell előterjeszteni.
- **azonnali pénzügyi segély** a lakhatással, ruházkodással, étellemezzel, utazással kapcsolatos, továbbá gyógyászati és kegyeleti jellegű kiadások fedezésére adható (max. 73. 616 Ft), ha ezek megfizetésére az áldozat a bűncselekmény következtében nem képes. A szolgáltatás iránti kérelmet a bűncselekményt követő három munkanapon belül kell előterjeszteni.

Az áldozatsegítő szolgáltatások minden bűncselekmény áldozata számára nyújthatók.

2. Állami kárenyhítésre jogosult a rászoruló áldozat, ha

- sérelmére szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el, és testi épsége, egészsége a bűncselekmény következményeként súlyosan károsodott,

- vagy ilyen sértettnek, illetve a bűncselekmény következtében meghalt sértettnek egy háztartásban élő egyenes ági hozzátartozója, házastársa, élettársa, el-tartottja.

A kérelmet a bűncselekményt követő három hónapon belül lehet benyújtani. A vagyoni kár nagyságát, a jövedelemcsökkenés mértékét és a testi épség, egészség súlyos károsodását igazolni kell.

Bűncselekménytípusok:

Szándékos személy elleni bűncselekmény például:

- rablás
- emberölés
- testi sértés

Nem szándékos személy elleni bűncselekmény, pl.:

- lopás
- közlekedési bűncselekmények

3. Tájékoztatás

Az áldozatsegítő szolgálat minden hozzá forduló ügyfélnek széleskörű tájékoztatást nyújt a büntetőeljárásbeli jogairól és kötelezettségeiről, az áldozatsegítés körében adható támogatásokról, illetve egyéb ellátásokról, juttatásokról.

Szükség esetén hova lehet fordulni?

Bács-Kiskun Megyei Igazságügyi Hivatal

Jogi Segítségnyújtó Szolgálat	6000 Kecskemét, Irinyi utca 17.	Tel: 76 / 502-940 Fax: 76 / 502-941
Áldozatsegítő Szolgálat		Tel: 76 / 502-944 Fax: 76 / 502-946

Békés Megyei Igazságügyi Hivatal

Jogi Segítségnyújtó Szolgálat	5600 Békéscsaba, Kazinczy u. 4.	Tel: 66 / 540-360 Fax: 66 / 540-369
Áldozatsegítő Szolgálat		Tel: 66 / 540-363 Fax: 66 / 540-369

Csongrád Megyei Igazságügyi Hivatal

Jogi Segítségnyújtó Szolgálat	6721 Szeged, Tisza Lajos krt. 2-4. 6701 Szeged, Pf. 592.	Tel: 62 / 549-195 Fax: 62 / 549-198
Áldozatsegítő Szolgálat		Tel: 62 / 549-190 Fax: 62 / 549-194

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazságügyi Hivatal

Jogi Segítségnyújtó Szolgálat	5000 Szolnok, Ostor utca 1/b. 5001 Szolnok, Pf. 226.	Tel: 56 / 511-570 Fax: 56 / 511-571
Áldozatsegítő Szolgálat		Tel: 56 / 511-576 Fax: 56 / 511-576

Pest Megyei Igazságügyi Hivatal

Jogi Segítségnyújtó Szolgálat	1116 Budapest, Hauszmann A. u. 1.	Tel.: 1 / 450-25-92 Fax: 1 / 450-25-91
Áldozatsegítő Szolgálat		Tel.: 1 / 371-89-21 Fax: 1 / 371-89-22

Séta a 21. század elején

Tanyai táj – tanyai ecsettel

Itt állunk egy magyar alföldi település külterületének tanyavilágában. Egészen pontosan dűlőutak kereszteződésében. Tőlünk jobbra telepített, vágásérett nyárfaerdő. A másik sarkon elvadult akácerdő. Mi négyen – két erdélyi, akik letelepedési engedéllyel a tőlük megszokott kemény munkával dolgoznak itt és egész családjukkal ebben a tanyavilágban laknak, az asztalos (szintén tanyai) és jómagam – útjelző táblákat állítunk fel.

A táblákat mi készítettük, a neveket az itt lakók adták. Részben szokás alapján, részben újonnan találunk ki neveket. Az egyik dűlő Őzike dűlő lesz – mert sok ott az őzike. A másik dűlő miért ne lehetne Honfoglalás dűlő – javasolják az erdélyiek. Ez lesz a Dr. Halász dűlő, mert egy ilyen nevű ügyvéd lakott ott valamikor a hatvanas években. Emez a dűlő pedig a Bognár dűlő, mivel a Bognár család lakik itt már majd egy évszázada. Harmincholdas gazdáként kezdték a tanyák virágkorában, az előző század 20-as, 30-as éveiben. A történelem aztán jól megtépázta őket. A három fiútestvér mind ottmaradt a fronton, csak az egy szem leány él még, aki ma már idős, mindig mosolygós néni, de időnként elsírja magát, hogy mennyit kell szenvednie iszákos hozzátartozóitól.

De mielőtt még mi is búskomorságba esnénk a néni-vel és a magyar tanyavilággal, menjünk tovább: ebben a kis, csinosan helyreállított házban egy festőművész él. Az egész országot bejárták a feleségével, míg végre ezt a helyet választották. A kis romos ház a környék legrégebbi épülete. Minden, még a bútorok is két kezük munkája. A műteremben a férj képei, a feleség kerámiai. Mellettük egy népes, Zalából ideköltözött cigány család él – a dolgozabak közül. A harmincas évei elején járó asszonynak már tizenkét gyermeke van. Rajtuk kívül még az élettárs és a nagymama lakik a portán. Rengeteget dolgoznak, különösen az asszony. Virágboltjuk van valahol Pesten és minden nap négykor kel, hogy barkát, zöldet, virágot gyűjtsön.

Nem messze tőlük a következő tanya. Fiatal házaspár lakja két gyerekkel. Minden mintaszerűen felújítva, a kárámban hátszlovak, fedett színben hintó, cséza, az udvaron terepjáró, úszómedence, szóval van mit a tejbe aprítani. Azért jöttek ide lakni, mert a gyereknek asztmás rohama volt a nagyvárosban. És nem ők az egyetlenek, akik a gyerek asztmája miatt költöztek ide! Itt, a tanyavilágban aztán kutya bajuk a gyerekeknek.

Átellenben egyedül élő asszony. Tősgyökeres tanyaiak. Férje volt az, aki az 50-es, 60-as években, amikor nagy hó volt, korán hajnalban fölkel és lovas szánval eltolta a havat a vasútállomáshoz vezető úton, hogy a munkába, iskolába járóknak ne a friss havat kelljen taposniuk. Senki sem kérte, senki sem fizetett érte. Akkor ilyenek voltak az emberek.

Az ő tanyájuktól be lehet fordulni az Iskola dűlőbe. Az 1927-ben épült Klebelsberg Kunó-féle iskolához a 60-as évek elején, a környékbeli társadalmi munkájával még két nagy tantermet építettek hozzá. Annyi volt a gyerek. Több mint százán koptatták még akkor az iskola padjait.

Itt járt iskolába a szomszéd falu későbbi polgármestere. És az a fiatalember, akivel most az útjelző táblákat állítjuk fel. Asztalos szakmunkás tanulóként az országos szakmunkásverseny második helyezettje lett. A díjátadásra meghívta tanítóját is a tanyai iskolából. De nemcsak tanítottak itt, egész kis kulturális központ volt ez. Az egyik tanító még gyermek színpadot is szervezett. Aztán tartottak bálakat, amelyekre a faluból is jöttek a fiatalok szép számmal. Hú, verekedés is volt, sőt késelés is. Zajlott az élet. A tanulólétszám azután 1984-re szép lassan tíz alá csökkent. Hát hogyan csökkent volna, amikor a 70-es években a tanácselnököknek havonta jelenteniük kellett Cservenka Ferencné elvtársnőnek, hogy hány tanyát sikerült felszámolni.

De gyerünk tovább! Idős házaspár, tipikus tanya, évszázadok óta megszokott (majdnem) önálló BIOgazdálkodás. Fiuk 1983-ban elsőként csatlakozott a biomozgalomhoz. Mert el sem tud képzelni jobbat annál a gazdálkodásnál, amit az ősök folytattak már évszázadokon keresztül. De azért tanult is hozzá, mert most biodinamikus módszereket követ. Sokat meséltek arról, hogy hajdan milyen szorgos emberek éltek itt. Minden talpalatnyi föld meg volt művelve. Még a sarkokat is megművelték a ló után kézzel. Azt a sok virágzó gyümölcsfát tavasszal, azt a sok szőlőt, ami itt volt, azt én el sem tudom képzelni. Mert mi van ma e helyett? Párhuzamosan a tanyarombolással megkezdődtek a nyárfatelepítések. Olyan rácsos telepítésben, mint amit a vonatablakból lehet látni. Ez aztán szépen leszívta a talajvizet meg a belvizet is, amelynek tócsáiban a hatvanas években még kacsák úszkáltak. Az állat is, a legelő is kevesebb lett. Így lettünk mi erdős (jobban mondva fatelepítéssel) térség a korábbi ligetes erdős, legelő térség helyett.

Időzzünk még egy kicsit a régmúltban egy másik, 90 felé járó idős házaspár tanyáján. Ők még nem vágták ki ötven éves szőlőjüket. Még művelik. Ebben a dűlőben egyébként több bögrecsárda is működik. Sajnos el kell mondanunk, ezek a borok nem járulnak hozzá a magyar borkultúra öregbítéséhez.

A szomszéd dűlőnek az ÁFÉSZ dűlő nevet adtuk. A bolt egy kicsit tovább húzta az iskolánál – a 90-es évek elején szűnt meg. De előtte, mióta világ a világ ott bolt volt. A dűlőutak még ma is oda vezetnek. A virágkorban, a 30-as években minden vasárnap rezesbanda fújta itt. A férfiak a mellette levő kuglipályán mulatták az időt a vasárnapi ebédig.

Ha még tovább megyünk, egyre inkább a mával találkozunk. Takaros kis tanya, nagy melléképületekkel. Most üresek, de érezni lehet, hogy valamikor nagy állatsereglet népesítette be. A tulajdonos a legszebb bikákat adta le addig, ameddig nem volt veszteséges. (Ki beszél itt már nyereségről?) Tehetséges lányuk most kezdett járni a nagyvárosi középiskolába. Vettek ott is lakást, de köszöni szépen, ő inkább minden nap hazajön. Vonattal utazik naponta több órát és földutakon bukdácsol – az időjárás szabja meg, hogy hány órát.

Fotó: Ujvári Sándor

Találkozhatunk hozzáértő állattartókkal. Hátslovak, több portán is, meg kecskék. Az egyik tanyán finom kecskesajt is készül. Főleg piacokon lehet megvásárolni. A megszólalásig hasonlít ahhoz a nyugatról behozott, rafináltan csicsásan becsomagolt kecskesajtra, amelyet szupermarketekben méregdrágán lehet kapni. De mit ne mondjak, nem is csak megszólalásig hasonlít, hanem..., sőt.

Ha visszafelé vesszük az irányt a falu felé, az egyik dűlőben apró, villany nélküli, de takaros tanyácskát pillantunk meg. A tulajdonos egy mélyen vallásos hölgy, körpanorámás házban lakott korábban. Ő választotta ezt az életformát és boldog. Egyházi szolgálatot végez, vallásos fiatalokat lát vendégül nyaranta, kis közösséget szervez maga köré. Higgyék el nekem, olyan belső életet él, hogy nem sajnálni, de irigyelni kell.

Ha viszont kissé tovább megyünk, az újabb tanyatulajdonosok egy olyan képviselőivel találkozhatnánk (ha itt lenne, de csak keveset van itt), akikből hallomásom szerint sokkal több van más tanyás térségekben: a külföldiek. Itt nálunk még csak egy belga képviselője van ennek a rétegnek, a szomszédos községekben van néhány német, de hallottam olyanról is, hogy egyszerre 12 svédnek kerestek egymáshoz közeli tanyákat. Tehetik. Egy mai omladozó tanya a havi nyugdíj tört részéből kijön. De a jobb állapotban lévők – amelyekért egy magyar család egy egész életen keresztül dolgozik – sem túl megterhelőbbek a külföldi pénztárcának.

A belga portájától nem messze, ellenpontként van egy olyan tanya, amelyben a „városból kiszorult lumpenosodó réteg” lakik – hogy a múlt meghatottságából a ma szigorú szakkifejezései felé haladjak. Ők azok, akik a városban már régóta nem fizettek semmilyen közüzemi díjat. Az olcsó árak vezették őket ide, pontosabban ügyes ügyvédek egyengették az idevezető útjukat. Sőt, polgármesteri hivatalok végzik a tetemes lakbérjárulékot felhalmozók szervezett kitelepítését, ami azért borzasztó, mert ha vannak olyan emberek, akik nem idevalók, akkor ők azok. Kemény tanyai életforma? A „mindent magunknak megtermelünk” vegyes tanyai gazdaság hagyománya? Nem, ezt a hagyományt ők nem fogják ápolni, folytatni. Hiszen még a söp-rűt sem tudják megfogni, nemhogy a kapát vagy az ásót.

Az ő gyökereik a városokban, a lakótelepeken vannak. Ide kényszerből jöttek. Néhány év alatt lelakják a tanyát és jelentkeznek ugyanavval a lakhatási, megélhetési problémával az önkormányzatnál, mint amellyel idejöttek. A kérdés az, hogy MELYIK önkormányzatnál?

A tanyavilág minden lakóját sajnos nem mutathatom be. Szép itt élni, de kemény is. Akik önként választják, azok mind erős egyéniségek. De még mielőtt befejezném, hadd szóljak még két emberről. Ők egy kicsit távolabb, a szomszéd faluhoz tartoznak. Egyikük az ország egyik legjobb hastáncosnöje. Sok-sok macskája van, kecskéi, melyeket ő fej és gazdálkodik. Innen a tanyáról megy tanítani, esténként fellépni. Fantasztikus, amit csinál – az életformája is és a fellépései is. A másik hölgy tán másfél-két évtizede élhet itt. Tősgyökeres városiként és értelmiségiként a kutyák szeretete hajtotta őt ide. Az ő tenyészetéből került ki az „Indul a bakterház” fekete pumi kutyája. Gondolta-e volna, pályája kezdetén, a NÉKOSZ-ban vagy Jancsó Miklóssal vitatkozva, hogy most itt lesz és egy sereg szerető és hálás kutya fogja körbevenni?

Amikor a „tanyakérdés” fölvetődik valamilyen tudományos vagy hivatalos fórumon, egy idő után oda lyukadunk ki, hogy „na, de kik laknak a tanyákon”? „Először tudjuk meg, ismerjük meg, hogy kik laknak a tanyákon, aztán majd lehet segíteni”. Nos, a teljesség igénye nélkül – hiszen ez csak a mi tanyavilágunk, ahol sajátos módon nincs túl sok gazdálkodó és nincsenek olajszőkítők sem – ők laknak a tanyákon. És hogy hogyan lehet „segíteni” rajtuk? Az egy másik cikk témája.

Közben beesteledett. Már alig látjuk az oszlopokat és a táblákat, amiket ki kell tennünk. Ez itt a Vermouth dűlő – korábban itt vermoutheot gyártottak, most palackozott ásványvizet állítanak elő. Az üzem nagyon jól megy, folyamatosan építkeznek, bővítenek. Az lesz ott a Hanák dűlő, amaz pedig a Lőrincz dűlő. Lőrincz bácsi nem olyan régen halt meg. Vírusos májgyulladás volt valamikor, emiatt sokat küszködött a májával, de példásan úrrá tudott lenni rajta a hagyományos népi orvoslás és a természetgyógyászat módszereit alkalmazva. A kombucha gombát, amit használok, még tőle kaptam. Béke poraira.

Malya Carmen

Gyógynövénytár

Vasfű (Verbena officinalis)

Népies neve: acélfű, uborkafű, közsőseges vasfű.

A növény leírása:

A vasfűfélék (Verbenaceae) családjába tartozik. Parlagokon, folyópartokon, utak mentén termő, évelő növény. Szárazságtűrő és napfényt kedvelő növény.

Hogyan gyűjtjük?

Gyógyászati célra a növény virágos, leveles hajtásának felső részét használják. A növény a nyári hónapokban virágzik, gyűjtési ideje július-augusztusra esik.

Mi van benne?

A növényi drog, amely enyhén sós ízű, iridoid glikozidokat (verbenalint), kávéssav-származékokat, flavonoidokat és nyomokban illóolajat tartalmaz.

Mire jó?

Bizonyítottan jó nyálkaoldó, immunerősítő, köhögést csillapító hatású,

felső légúti hurutok kezelésére használják. A népi gyógyászatban a légző- és emésztőrendszeri panaszok enyhítésére alkalmazták, így máj- és epebántalmak esetén is. A növény közismerten jó erősítő, étvágyfokozó hatású.

Hogyan használjuk?

Tea: 3 dl forró vízzel 2 teáskanálnyi szárított vasfűvet forrázunk le. Konyhai alkalmazás: Sokan használják a sószegegy, diétás ételek fűszerezésére, levesek, köretek ízesítésére.

Jó tudni!

A vasfű a kelta papok oltárát díszítette. A háziasszonyok a savanyúság téli eltevésénél ízesítőként alkalmazták. Az ókorban már ismert gyógynövényként használták. Az ókori Rómában vérszegénység ellen használták. Az ókori Egyiptomban a vasfűvet Ízisz könnyének nevezték. Uborkafű népies neve onnan származik, hogy gyökerét savanyúság eltevéséhez gyűjtik.

Érdekesség:

Áldott állapotban lévő nők ne használják.

1%

Amennyiben Ön is fontosnak tartja, akkor kérjük, támogassa adója 1%-ával egyesületünk, a Falugondnokok Duna-Tisza Közi Egyesületének tevékenységét!

Adószámunk: 18355525-1-03

Köszönjük támogatását!

Kitüntetés az ünnepen

Bogdán Zsigmond 2002 óta látja el a falugondnoki feladatokat a 310 lakosú Lóréven, a szerb nemzetiségű kisfaluban, Pest megyében egyszemélyes intézményként. Napi kapcsolatot tart a településen élőkkel. Betegeket juttat el orvoshoz, szakrendelésre. Igény szerint templomba, kirándulásra, bevásárlásra, temetőbe szállítja azokat, akik az ő segítségével nélkül nem tudnának eljutni ezekre a helyekre.

Mindennapos tevékenységei közé tartozik a gyógyszerek beszerzése, bevásárlások elvégzése, gázpalackok cseréje, gyermekek programokra szállítása, az idősek látogatása, helyi népművészek fellépésekre szállítása, közhasznú munkások irányítása, részvétel a helyi képviselőtestületi üléseken, információkövetítés az önkormányzat és a lakosság között, közösségi programok szervezésében, lebonyolításában való részvétel. Az emberek gondját és a falu gondját ismeri, az emberek bizalmát élvezi. Megszokott és nélkülözhetetlen szolgáltatást végez a településen. A Falugondnokok Duna-Tisza Közi Egyesületének vezetőségi tagja. Senior falugondnokként az új falu- és tanyagondnokokat segíti.

Március 15-e alkalmából a Szociális és Munkaügyi Miniszter Miniszteri Dicséret kitüntetéssel tüntette ki.

DUNA-TISZA KÖZI FALUGONDNOKI HÍRLEVÉL

Kiadja:

a Falugondnokok

Duna-Tisza Közi Egyesülete

e-mail: info@falugondnoksag.hu

honlap: www.falugondnoksag.hu

iroda: 6000 Kecskemét, Ipoly u. 1/A

Telefonszám:

06-76/507-543

Fax: 06-76/507-544

Szerkeszti:

Borzák Tibor, Csörsz Zelenák Katalin

Tóth Márta, Moiskó Csilla,

Tördelő: **Almási László**

Rajz: **Vida Ágnes**

Engedélyszám: 2.9/776-1/2006

Nyomda: Print 2000, Kecskemét

Megjelent a Szociális és Munkaügyi Minisztérium valamint a Nemzeti Civil Alapprogram és az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával.

